

Motion till Sveriges Farmaceutförbunds fullmäktige

Motionärer:

Johan Olofsson, Entreprenörsombud Apotekarsällskapet

Hanna Gyllensten, Ordförande Apotekarsällskapet

Certifierade utbildningar behövs som kvalitetssäkring för att farmaceutiska tjänster på apoteken ska få ett stort genomslag som sjukvårdsavlastande initiativ

Apoteksomregleringen innebär stora förändringar för allmänheten, sjukvården, apotekspersonalen och läkemedelsindustrin. Ur ett farmaceutiskt professionsperspektiv är detta en unik händelse, eftersom vi har haft ett apoteksmonopol sedan 1971. Det är sant att många osäkerheter fortfarande kvarstår om hur den nya apoteksmarknaden kommer att se ut. Samtidigt är det nu vi farmaceuter har vår stora chans att ta ett professionellt ansvar och utveckla vår profession, eftersom det är mycket lättare att genomföra trendbrott och förändringar i anslutning till en mycket stor övergripande förändring. Det är därför viktigt att vi genomför initiativen på ett så genomtänkt sätt som möjligt för att säkerställa att vi behåller och helst ökar vårt förtroende hos det svenska folket och sjukvården. Förtroenden tar nämligen lång tid att bygga upp men går snabbt att radera och vi bör därför ta chansen att nu agera proaktivt.

Många av framtidens sjukvårdsavlastande apotekstjänster kommer att behöva certifierade korttidsutbildningar eftersom de inte inkluderas fullt ut i de farmaceutiska utbildningarna. Att öppenvårdsapotek kan erbjuda farmaceutiska tjänster är önskvärt av flera anledningar. En sådan är att apoteken ges en chans att inta en tydligare och delvis ny roll som första instans i vårdkedjan för rådgivning om läkemedel, samt screening- och hälsouppföljning. Initiativet skulle ge en utveckling för vår profession, avlasta sjukvården, stimulera till nya innovativa tjänster samt motivera önskade satsningar på farmaceutisk kompetens. Andra positiva effekter blir att vårdkedjan och hälsouppföljningen förenklas för individen samt att samhällsekonomiska vinster kan uppnås. Satsningen ligger helt i linje med apoteksomregleringens övergripande mål: ökad tillgänglighet, prispress och utökade tjänsteerbjudanden. Förutsättningen för att det i praktiken ska fungera är att de farmaceutiska tjänsterna kan erbjudas till lägre samhällskostnader jämfört med motsvarande landstingsdrivna tjänst och att de kan påvisas hålla minst samma kvalitet. Att kräva certifikat för de farmaceutiska tjänsterna är naturligt ur en professionell utgångspunkt och helt nödvändigt om vi politiskt ska kunna driva igenom ambitionen med en anpassad ersättning till apoteken. Kvalitetssäkringen måste ligga som grund när diskussionerna med landstingen inleds om var avlastningsbehoven finns.

Apoteken och farmaceuterna står nu inför två val. Antingen så accepterar vi den nedreglering av oss på öppenvårdsapoteken som redan påbörjats eller så väljer vi att agera för utveckling. Att apoteken kan fortsätta i samma hjulspår som nu är enligt Apotekarsällskapets mening inte möjligt enligt bakgrunden nedan:

Apoteksomregleringen ställer med dagens förutsättningar mycket stora krav på apoteken, vars överlevnad hänger på om de lyckas effektivisera monopolsituationens arbetssätt tillräckligt mycket. Den svenska avreglerade marknaden kommer rimligtvis att bli allt mer lik konkurrensutsatta system, exempelvis Storbritanniens. Där är apotekens expeditionsdel generellt mindre och har en klart lägre farmaceuttäthet. En minskad farmaceuttäthet även på svenska apotek är ett naturligt steg i rationaliseringsprocessen som uppstår på en konkurrensutsatt marknad. Det är därför troligt att farmaceuter i högre utsträckning kommer att behöva använda en bred kunskap om hela verksamheten och att dagens rollspecialisering kommer att fasas ut. Dessutom kommer den centrala stödorganisationen som funnits hos Apoteket AB inte finnas tillgänglig på apoteken i samma utsträckning, vilket betyder större krav på professionellt ställningstagande hos farmaceuten. Utvecklingen stimuleras av att apoteken kommer att förlora en stor del av sina intäkter

när nästan alla receptfria läkemedel blir tillgängliga för dagligvaruhandeln. Det är förvånande hur liten betydelse den farmaceutiska professionen anses ha för att stimulera rätt läkemedelsanvändning inom egenvårdsområdet och det stora ansvar beslutsfattarna tycker att kunderna själva ska ta i läkemedelsvalet med begränsade kunskaper. Apoteksaktörer oroas också för risken om överetablering i samband med omregleringen, särskilt i Stockholmsområdet, och har en kritisk inställning till de stora IT- och expeditionsstödkostnaderna. Sammantaget anses de kärva förutsättningarna påverkas ringa av den marginaljustering som TLV utlovat, varför rationaliseringen på personalsidan är en av de få lättillgängliga möjligheterna för att kompensera för intäktsbortfallen.

Ett mer lockande kompensationsätt för minskad volym är att utveckla apoteksverksamheten och därmed öka intäkterna. Farmaceutiska tjänster skulle på sikt kunna bidra till detta utan att belasta samhällsekonomin. Beslutsfattarnas inställning till samhällets behov av farmaceuter har sedan en lång tid varit oroande. Om man vill vara dramatisk kan man säga att vi är på väg att fasas ut vid läkemedelsvalet/expeditionen och i bästa fall kommer att ersättas av datorer. Det är nu dags för alla farmaceuter att agera och visa att vi behövs och att vi vägrar att vara nöjda med att felaktig läkemedelsanvändning kostar samhället mångmiljardbelopp och lidande varje år. Istället för att frånsäga oss ansvar bör vi efterfråga utökat ansvar och poängtera att farmaceuter kan hjälpa till för att avlasta sjukvården och göra vårdkedjan smidigare för patienter. Farmaceuter vill verka för god läkemedelsanvändning som ökar livskvalitet och hälsa och förebygger läkemedelsrelaterade sjukvårdskontakter. Vi bör markera för beslutsfattarna att satsningar på kvalitet och kompetens skall premieras.

Apotek och farmaceuter vill kunna erbjuda farmaceutiska tjänster av olika slag. Att de ges förutsättningar att göra det, till rimlig ersättning, skulle stimulera entreprenörsinitiativ och en bred apoteksmarknad, samt vara kostnadseffektivt för samhället. Det är glädjande att Socialdepartementet visat intresse för apoteken i en större avlastande roll för sjukvården och att man kan tänka sig att inleda diskussioner med landstingen om var det finns avlastningsbehov. Farmaceutiska tjänster som tidigare nämnts omfattar bland annat grundläggande screening och uppföljningstester för kolesterol, blodtryck, blodglukos, spirometri etc. Dessa bedrivs redan idag i mindre skala vilket även är fallet för farmaceutiska kunskapstjänster som läkemedelsgenomgångar och djupgående rådgivningar. Apotekarsällskapet vill åstadkomma incitament för ett betydligt mer systematiskt tjänsteerbjudande på öppenvårdsapotek och stärka deras samarbeten med sjukvården. En bonuseffekt av detta kan bli möjligheter till nytänkande, nischning och lokala avtal med landstingen efter deras specifika behov. Att tjänsterna till viss del bedrivs idag kan vara en falsk trygghet. Den konkurrensutsatta marknaden är helt annorlunda och drivs av delvis andra intressen. Eftersom tjänsterna är mycket resurskrävande är det tveksamt om nya aktörer, på vad som verkar bli en ekonomiskt knaper marknad, ens har möjlighet att lägga resurser på dem. En viktig signal är vad som har hänt skalmässigt med Apoteket AB:s resurskrävande tjänster och initiativ under monopolsituationen, efter att den interna ersättningen dragits in. Vi får heller inte glömma bort att dagens tjänsteutbud har en stor potential att växa och utvecklas om det finns en tydlig efterfrågan.

På sikt skulle det vara intressant att tänka ännu större runt avlastande farmaceutiska tjänster. Det skulle exempelvis vara intressant att möjliggöra för läkare att förskriva olika typer av rådgivningar och läkemedelsgenomgångar, där man själv identifierat ett behov, men har för lite resurser. En sådan valmöjlighet ger förskrivarna chansen att ta professionellt ansvar och samtidigt avlastas.

Med detta som bakgrund föreslår Apotekarsällskapet:

- att Sveriges Farmaceutförbund samarbetar med Apotekarsällskapet och aktivt verkar för att det professionsstärkande initiativet med farmaceutiska tjänster på öppenvårdsapotek ska kunna erbjudas med säkerställd kvalitet. Som fackförbund kan Sveriges Farmaceutförbund ge frågan en större politisk tyngd än om Apotekarsällskapet drev den ensam, vilket är viktigt att poängtera eftersom ärendet är brådskande för alla farmaceuter på öppenvårdsapoteken. Extra akut är situationen för förbundets entreprenörs-

medlemmar, och potentiella deltagare i Farmaceutföretagarnas klustersatsning, som just nu överväger om det finns en potential att överleva på den nya marknaden eller inte.

- att Sveriges Farmaceutförbund agerar för att påverka lämplig instans att ta på sig ansvaret för att erbjuda apotekspersonal, med en för tjänsten önskvärd grundutbildning, kvalitetssäkrade korttidsutbildningar som kvalificerar personen att bedriva tjänsten. Utbildningarna skulle exempelvis kunna vara mellan en till tre dagar och återupprepas vart femte år. Upprepningen skall säkerställa att kvaliteten bibehålls samt att nya rön inom tjänsteområdet fångas upp över tid. Apotekarsällskapet har identifierat potentiella utbildande aktörer som Sveriges Farmaceutförbund, Apotekarsocieteten och Socialstyrelsen (även om den sistnämnda sannolikt är naturlig granskare än utbildare). Apotekarsällskapet anser det är rimligt att utbildningsdeltagarna/apoteken får hjälpa till att finansiera dessa utbildningar med avvägda avgifter för deltagandet.

- att Sveriges Farmaceutförbund verkar för att de kvalitetssäkrande utbildningarna certifieras på ett ur samhällsperspektiv acceptabelt sätt. En certifierande instans skulle förslagsvis kunna bestå av en anpassad konstellation mellan SKL, Socialstyrelsen, LIF, Sveriges Farmaceutförbund, Apotekarsällskapet, Farmaceutförbundet och Apotekarsocieteten. Utbildare bör inte vara certifierare.

- att Sveriges Farmaceutförbund använder sin politiska tyngd för att tillsammans med Apotekarsällskapet driva frågan om var landstingen har sina avlastningsbehov mot Socialdepartementet, politiker inom såväl oppositionen som alliansen, och inte minst mot landstingen.

Att Sveriges Farmaceutförbund verkar för att apoteken på sikt ska kunna ersättas för inom landstinget fastställda sjukvårdsavlastande farmaceutiska tjänster. Man bör även fastslå att ett giltigt utbildningscertifikat från en godkänd utbildare och inom en aktuell tidsperiod är ett absolut krav för att få denna ersättning.

- att på sikt engagera universiteten som bedriver farmaceututbildningar att erbjuda sina studenter en introduktion till området inför deras stundande yrkesliv där farmaceutiska tjänster kommer att få en allt större betydelse. Kanske kan man exempelvis under apotekarpraktiken inkludera en veckas utbildning och certifiering för utvalda tjänster? En annan möjlighet om man ser ett behov till längre utbildningsfas är att presentera det som en valbar kurs.

- att Sveriges Farmaceutförbund överväger att på sikt verka för att professionell fortbildning säkerställs, motsvarande satsningen på Continuing Professional Development, CPD, som administreras av the Royal Pharmaceutical Society av Great Britain.

Stockholm 2009-09-30